

TEKST EN FOTOGRAFIE
Myriam van den Putte



Over paarden en garnalen

De garnalvisserij te paard is op sterven na dood, maar in de Belgische kustgemeente Oostduinkerke houdt een handjevol paardenvissers de traditie in stand. In 2013 werd dit eeuwenoude strandvissersambacht dat nergens anders ter wereld nog bestaat, opgenomen in de UNESCO-lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed. Katrien Terry (27) legde afgelopen zomer haar examen af als tweede vrouwelijke garnalvisser te paard, waarmee ze deze unieke traditie verder voortzet.

De paardenvisserij is een diepge wortelde traditie aan de Belgische kust die al zo'n 500 jaar bestaat. Voor de arme vissersbevolking was de garnalvisserij te paard een aanvulling die voor brood op de plank zorgde. Het was vooral een bijberoep voor keuterboertjes die geen boot hadden om te gaan vissen. Ze gingen inventief te werk en maakten zelf karretjes of onderstellen. De paardenvissers visten met muilieren in plaats van paarden omdat die minder duur

waren in het onderhoud. Ze trokken de zee in met twee muilieren of paarden die een net achter zich meetrokken. In de loop der jaren gingen de paardenvissers grotere netten gebruiken omdat de vangsten alsmear terugliepen. Voor die grotere netten hadden ze sterkere paarden nodig en schakelden ze dus over op koudbloedpaarden. Anno 2020 zetten de Oostduinkerkse paardenvissers de traditie voort met robuuste Brabantse trekpaarden.

Orde der Paardenvissers

Het aantal paardenvissers heeft altijd sterk geschommeld, maar in 1968 waren er nog maar zeven. Dat leidde tot de oprichting van de Orde van de Paardenvissers, die inmiddels een koninklijk statuut heeft gekregen. Al meer dan vijftig jaar zet deze orde zich in voor het met uitsterven bedreigde ras der paardenvissers. Door hen financieel, materieel en met marketingcampagnes te ondersteunen, is de traditie nieuw leven ingeblazen.

De eerste keer dat Katrien met een paard de zee in liep was ze verkocht.

Tijdens de Garnaalfeesten, die elk jaar eind juni een massa bezoekers vanuit alle windstreken aantrekken, promoten en verkopen ze ook de beroemde garnaalsoep en stellen ze culinaire ambassadeurs aan. Met de jaarlijkse levering van enkele kilo's vers gevangen Noordzeegarnalen aan het koningshuis mogen ze zich bovendien hofleverancier van het zilte goud uit de Noordzee beschouwen.

Wow-gevoel

"Mijn band met Oostduinkerke is er altijd geweest", begint Katrien haar spraakwaterfall. "Ik ben opgegroeid in Schaarbeek bij Brussel, maar elke vakantie brachten we met de familie door in Oostduinkerke. Ik had ook jaren een leuke studentenjob aan zee, in de plaatselijke surfclub. Als kind leerde ik er in de lokale manege paardrijden, maar na een ernstig ongeluk hield ik het voor gezien. Een hele tijd geleden wilde mijn moeder leren garnaalvissen en kocht ze een boerenpaard bij paardenvisser Günther Vanbleu. Ze moest mij overtuigen om mee te gaan, maar toen dat paard ineens voor mijn neus bleef staan voelde ik ineens zo'n rare kriebel. Günther daagde mij uit om in de piste een rondje te rijden met het paard. Dat moment vergeet ik nooit: het voelde zo zacht, zo rustig... een subliem wow-gevoel!"

Jonge hoefsmid

"Ik was verkocht!", lacht Katrien. "Samen met Günther ging ik een paar keer mee naar het strand en kreeg ik interesse in garnaalvissen. Toen het tijd was om de hoefsmid voor ons paard te laten komen, verwachtte ik een oud boertje met een pijp. Maar toen stond Dominique daar: een jonge boer met pikzwarte handen van het smeden! Ik was compleet onder de indruk. We raakten aan de praat en Dominique bleek ook paardenvisser te zijn, net als zijn vader Johan. Zijn West-Vlaams was in het begin een struikelblok voor mij. 'Juffrouwetje, moek je

voeren nor je kot' verstond ik wel, maar hij wilde eerst iets met me gaan drinken. En het is niet bij één keer gebeven!"

Vertrouwen opbouwen

"Dominique heeft me alles over paarden geleerd" zegt Katrien. "Bijvoorbeeld hoe je rustig het vertrouwen met het dier moet opbouwen. Later vroeg hij of ik garnaalvisser wilde worden. Ik twijfelde eerst nog of ik dat wel zou kunnen, omdat ik klein van gestalte ben. Maar Dominique had er vertrouwen in. De eerste keer dat ik op zo'n kolossaal Belgisch trekpaard de zee in liep, was ik verkocht. In het begin moest ik meer leren van het paard dan omgekeerd. Dominique leerde me alles in een rustig tempo te doen, en zeker om een paard met minder ervaring niet op te jagen. Zo ervaart het dier zijn 'werk' als minder lastig. Gelukkig weet ik door mijn surfervaring waar de banken en zwinen zich bevinden op ons strand. Belangrijk voor paardenvissers is dat hun paard vertrouwd is met publiek en niet schrikt van te veel volk of foto-toestellen."

Examen

Katrien legde de voorbije zomer haar examen af onder het strenge toezien oog van juryleden Johan Casier en Günther Vanbleu. Het tweetal, zelf ook paardenvissers, volgde haar op de voet. "We haalden haar thuis op aan de Paardenhoeve en volgden alle handelingen van A tot Z", blikt Günther terug. "Zo moest ze haar paard Johnny correct optuigen en de kar aanspannen, maar ook laten zien hoe ze te paard door het verkeer richting strand trekt. Het moeilijkste voor Katrien was misschien wel haar paard bestijgen, omdat ze klein van gestalte is en Johnny een uit de kluiten gewassen trekpaard is dat hoog op zijn benen staat. We hielden ook in de gaten hoe vlot ze met de netten overweg kan en hoe ze de garnalen uitselcteerde, die ze vervolgens correct moest koken.

Met de hand worden de garnalen gezeefd.

Ze bracht het er prima vanaf! Katrien is nu officieel de tweede vrouwelijke garnaalvisser te paard in Oostduinkerke, naast Nele Bekaert."

Seizoensactiviteit

Voor garnaalvissers zijn er twee seizoenen: april, mei en juni in het voorjaar en september, oktober en november in het najaar. "We kunnen alleen bij laag water vissen", legt Katrien uit. "Het beste moment om garnalen te vangen is twee uur vóór en een uur ná laag water. Nadien wordt de stroming te sterk en duiken de garnalen dieper in het zand. ➤

Regelmatig moet Katrien afstijgen om de vangst aan te landen.





Maar je moet ook de tijd mee-rekenen van het voorbereidende werk, het garnalen koken en het schoonmaken van je materiaal achteraf. Eigenlijk ben je er wel een hele dag mee in de weer. Aan de laagwaterlijn wordt het paard uitgespannen, halen we het materiaal van de kar en maken we de manden vast aan het paard. De garnalenvangst kan zo'n drie uur in beslag nemen. Het paard stapt tot aan de borst door het water, parallel met de kust. We werken met een trechtervormig net dat door twee zijdelingse planken wordt opgehouden. Een ketting sleept over het zand waardoor de garnalen opspringen en in het net terechtkomen. Om dit net van 7 bij 10 meter te kunnen trekken is de kracht van Brabantse trekpaarden nodig. Ongeveer elk half uur keren we terug naar het strand om het net te legen en de vangst te zeven. In het bovenste deel van de zeef blijven de krabben en de vissen liggen, alleen hele kleine visjes en garnalen vallen erdoor. De grote garnalen blijven achter op het tweede niveau en daar halen we dan nog de kleine krabbetjes uit. Alle bijvangst zetten we onmiddellijk terug in zee. De garnalen gaan in de manden die we langs de flanken van het paard hangen, de netten worden grondig gespoeld en het paard wordt weer ingespannen. In het toeristische seizoen koken we de garnalen op de dijk, maar anders haasten we ons naar huis om ze daar zo snel mogelijk te koken. Als je deze

superverse garnalen eenmaal hebt geproefd, dan wil je nooit meer andere eten!" Garnalen zijn schaaldieren die op de bodem leven en zich voeden met plankton uit het zand, legt Katrien uit. "Richting Zeebrugge en Nederland bevat de strandbodem meer slijk en dat proef je! Kenners kunnen zelfs het verschil onderscheiden tussen de garnalen afkomstig uit Nieuwpoort, Oostende of Zeebrugge."

Zelf netten breien

Daar waar de netten voor het garnaalvissen met paarden vroeger in Nieuwpoort met de hand werden gebreid, gebeurt dit nu machinaal, weet Katrien. "Daarbij worden stukken net aan elkaar gezet. Je kunt ze ook op maat laten maken, want het zijn andere netten dan diegene die voor een boot worden gebruikt. Ze moeten vooral op maat van het paard zijn, want die mag niet te diep in zee gaan. Er worden ook twee verschillende planken gebruikt. De maaswijdte van het net achteraan is ook verschillend. Vroeger gebruikte men een plank met in het midden een stok erop; nu werken we met een ketting, de

Grote en robuuste Brabantse trekpaarden lenen zich goed voor het slepen van een garnalennet.

'wekker', die tot op de bodem gaat. Achteraan komt altijd de oranje boei." Katrien volgde een cursus netten breien en kan daardoor nu zelf ook de kleine gaatjes stoppen. "Netten hebben standaardmaten om vis te vangen en dus ook om garnalen te vangen. Dat geldt niet voor de planken en de boeien. De houten vierkante zeef bestaat uit twee delen. Het onderste deel is verdeeld met staafjes in de lengte, het onderste ziet eruit als kippen-gaas. Vroeger werd er nog met ronde zeven in zink gewerkt." Tijdens een officiële plechtigheid in september overhandigde Marc van den Bussche, burgemeester van Koksijde, de officiële medaille en de zuidwester aan Katrien met haar naam erin. "Ik ben echt superblij met deze officiële erkenning", glundert ze. "Als paardenvisser ben je een ambassadeur die het immateriële culturele Unesco-erfgoed van Koksijde in de kijker zet." ■

De burgemeester van Koksijde overhandigt Katrien de medaille en Zuidwester die bij het vak van paardenvisser horen.



Een dagje op garnalen vissen

Samen met Dominique runt Katrien 'Het Trekpaard', een educatief centrum voor trekpaarden. Ze bieden ook huifkartochten aan en je kunt mee gaan garnaalvissen. In de gezellige loods kun je de huisgemaakte garnalensoep en garnaalkroketten proeven. <https://www.hettrekpaard.be/>